

Аналитизм грамматического строя английского языка и морфологические свойства ядерного и зависимого компонентов предопределяют конструкцию и характер наиболее продуктивной модели составного термина сферы туризма в современном английском языке: беспредложное субстантивно-субстантивное атрибутивное словосочетание с левосторонними модификаторами, которое выполняет в предложении функцию существительного. Реже встречаются бинарные составные термины адъективно-субстантивного типа и трехкомпонентные терминологические словосочетания.

Литература

- Алексеева Л.М., Мишланова С.Л. Медицинский дискурс: теоретические основы и принципы анализа. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 2002. – 200 с. Васильева Н.В. Термин // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Яреца. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 508-509. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове). – М.: Высш. шк., 1972. – 614 с. Гринев С.В. Введение в терминоведение. – М.: Московский Лицей, 1993. – 309 с. Карасик В.И. Структура институционального дискурса // Проблемы речевой коммуникации. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2000. – С. 25-33. Кияк Т.Р., Озуй О.Д., Науменко А.М. Теория та практика перекладу (німецька мова). – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с. Кузнецова Ю.І. Про структурно-семантичні особливості термінологічних комплексів будівельно-архітектурної термінології // Мовні і концептуальні картини світу: 36. наук. праць. – К.: КНУ, 1998. – С. 66-73. Лиховидова Е.П. Авторские стратегии построения гипертекстового пространства англоязычных интернет-сайтов отелей: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Волгоград, 2011. – 21 с. Маслова Н.Н. Структурно-семантический анализ и системность составных терминов кардиологии и пульмонологии (наименования болезней и патологических процессов): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. – Санкт-Петербург, 2007. – 23 с. Никитин М.В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика). – М.: Высш. шк., 1983. – 127 с. Погодаева С.А. Языковые средства аргументации во французском туристическом дискурсе: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.05. – Иркутск, 2008. – 20 с. Толенева Н.А. Лингвокогнитивные стратегии позиционирования и продвижения туристических услуг в российской и англо-американской рекламе: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. – Омск, 2008. – 26 с. Филатова Н.В. Туристический дискурс в ряду смежных дискурсов: гибридизация или полифония? // Вестник МГОУ. Серия: Лингвистика. – Москва: Изд-во МГОУ, 2012. – № 3. – С. 41-46. Dictionary of Leisure, Travel and Tourism / Ed. by H. Bateman, E. Harris, K. McAdam. – London: A & C Black Publishers Ltd, 2006. – 385 p. Medlik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 2003. – 283 p.

УДК 811.112.:81'373.611:001.4

ВОЛОВИК Л. Б.

(Полтавський університет економіки і торгівлі)

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВНИХ ОДИНИЦЬ У НІМЕЦЬКИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛАХ

В статті розглядаються особливості словотвірної структури і семантики німецьких префіксальних дієслів – економічних термінів з префіксами *be-, ge-, er-, ver-, zer-, ent-, emp-, miss-* у німецьких лексикографічних джерелах.

Ключові слова: словотвірна модель, словотвірне значення, мікромодель, твірна основа, похідна основа.

Воловик Л. Б. Репрезентация префиксальных глагольных единиц в немецких лексикографических источниках. В статье рассматриваются особенности словообразовательной структуры и семантики немецких префиксальных глаголов – экономических терминов с префиксами *be-, ge-, er-, ver-, zer-, ent-, emp-, miss-* в немецких лексикографических источниках.

Ключевые слова: словообразовательная модель, словообразовательное значение, микромодель, производящая основа, производная основа.

Volovyk L. B. The word-formative potential of prefixed verbs in German lexicographical sources. The article is devoted to the studies of characteristics of word-formative structure and semantics of German prefixed verbs – economic terms with prefixes *be-, ge-, er-, ver-, zer-, ent-, emp-, miss-* in German lexicographical sources.

Key words: derivational pattern, derivational meaning, micro pattern, derivational stem, derived stem.

Розвиток лексикографії відзначається дією таких факторів, як інформаційне розширення контактів в гуманітарних сферах, підвищення культури мовлення. Зростає соціальна значимість словників: адже вони не тільки фіксують сукупність знань, якими володіє суспільство в дану епоху, а й служать надійним інструментом сучасного наукового пізнання. Нові лінгвістичні ідеї стимулюють прогрес в галузі лексикографії, викликаючи до життя різні типи словників. Розуміння мови як системи знаків знайшло відображення в лексикографічній класифікації понять Р. Халліга і В. Вартбурга, яка являє собою модель лексико-семантичної системи. Останні десятиліття відзначені підвищеним інтересом до наступних областей лінгвістичних досліджень: до розмовної мови, фразеології і словотворення. Вивчення різних форм існування мови, в особливості його усно-розмовного різновиду призвело до створення серії словників німецької розмовної мови.

Метою статті є опис особливостей словотвірної структури і семантики німецьких префіксальних дієслів – економічних термінів у німецьких лексикографічних джерелах.

Об'єктом дослідження є німецькі префіксальні дієслова з префіксами *be-*, *ge-*, *er-*, *ver-*, *zer-*, *ent-*, *emp-*, *miss-*.

Архітектоніка твірних основ – префіксальних дієслів та співвідносних з ними похідних основ – економічних термінів знайшла відображення в існуючих словниках. В загальних словниках німецької мови, складених за алфавітно-гніздовим принципом, гніздова система застосовується для складних і складно-похідних слів [Куколев 2004, с. 2]. За цією системою в німецько-російському словнику за ред. А. А. Лепинга в одне гніздо групуються складні слова з одним визначаючим словом, під „складним” тут розуміються складні і складно-похідні слова [Лепинг 2001, с. 5]. В Великому німецько-російському словнику за ред. О. І. Москальської, під алфавітно-гніздовим принципом розуміється „групування в одне гніздо складних та складно-похідних слів з однаковим першим компонентом, якщо ці слова стоять за алфавітом”. В німецько-російському економічному словнику авторів І. С. Блях, Л. Т. Багма, за ред. Ю. І. Куколева, алфавітно-гніздова система прийнята тільки для складних термінів. Всі терміни (в тому числі і складні терміни – слова з першим загальним компонентом) в цьому словнику розміщуються в алфавітному порядку [Блях 1981, с. 4].

Під принципом репрезентації архітектоніки твірних основ – префіксальних дієслів та похідних основ – економічних термінів в лексикографічних джерелах розуміємо виявлення і репрезентацію архітектоніки – структури, семантики і функцій твірних-похідних основ економічних термінів [Степанова 1984, с. 87]. Виявлення архітектоніки твірних-похідних основ складних термінів здійснюється за допомогою словотвірного аналізу основ, шляхом їх ступеневого членування на безпосередньо-складові компоненти, з яких вони складаються, від максимальних безпосередньо-складових компонентів, до самих мінімальних – морфем. Тільки при таких умовах можна здійснити об'єктивний словотвірний аналіз: виявити архітектоніку основ – синхронічну словотвірну структуру. Виявлення безпосередньо-складових компонентів основ похідних і складних термінів базується на законах словотворення і термінотворення, на знанні структурно-семантичних особливостей твірних основ і співвідносних з ними за структурою і семантикою основ похідних і складних слів. Максимальні структурно-семантичні безпосередньо-складові компоненти: 1. Префікс + твірна основа префіксальних слів та термінів: *be//bauen*; *ver//kaufen*; *ver//treiben*; *ver//tragen*; *er//tragen*; *be//werben*; *be//stellen*. 2. Суфікс + твірна основа суфіксальних слів і термінів: *die Be//werb//ung*; *die Ver//lag//ung*; *die Ver//treib//ung*; *die Er//heb//ung*; *die Er//halt//ung*. 3. Дві твірних основи складних слів та термінів, наприклад: *das Verpackungs//gewicht*; *die Zinsen//berechnung*; *die Bankrott//erklärung*; *der Verwertungs//prozeß*. 4. Три твірних основи похідних дієслів, утворених шляхом конверсії стійких словосполучень: *in|betrieb|setz|en* ← *in Betrieb setzen*; *in|betrieb|nehmen* ← *in Betrieb nehmen*.

Розглянемо виявлення архітектоніки похідних та складних слів і термінів. У зв'язку з тим, що для німецької мови, в особливості для німецької економічної лексики, характерна велика кількість складних термінів, здійснено словотвірний аналіз на прикладі терміна: *das Gefrierverfahren*. Словотвірний аналіз здійснюється шляхом ступеневого членування основ на максимальні безпосередньо-складові компоненти, до мінімальних – морфем.

das Gefrierverfahren

I ступінь	1. <i>Gefrier</i>	2. <i>verfahren</i>
II ступінь	1. <i>Ge+frier</i>	2. <i>ver+fahren</i>
III ступінь	1. _____	2. _____fahr+en

Морфемний аналіз складного слова має такий вигляд: *das Ge – frier – ver – fahr – en*.

Морфемний аналіз розкриває тільки мінімальні безпосередньо-складові компоненти – морфемі, але не максимальні, які репрезентують архітектоніку твірних, похідних, складних основ економічних термінів. Репрезентація словотвірної структури економічних термінів здійснюється за допомогою єдиної уніфікованої системи умовних знаків. Система умовних знаків використовується для виявлення і репрезентації архітектоніки – структури і семантики похідних і складних економічних термінів. Умовний знак // – дві паралельні косі лінії показують першу ступінь членування твірних основ, похідних і складних термінів, на максимальні структурно-семантичні, безпосередньо-складові компоненти, наприклад: *be//stellen*, *die Bestell//ung*, *der Bestell//er*, *die Bestell//frist*, *das Bestell//gut*, *der Bestell//katalog*;

be//treiben, der Be//trieb, der Betriebs//abgabepreis, die Betriebs//abrechnung, der Betriebs//abrechnungsbogen, der Betriebs//abschnitt, die Betriebs//abteilung, die Betriebs//analyse, die Betriebs//anlagen, die Betriebs//anteile; ge//brauchen, der Ge//brauch, die Gebrauchs//abnahme, die Gebrauchs//anweisung, die Gebrauchs//dauer, die Gebrauchs//güter, das Gebrauchs//muster; er//werben, der Erwerb//er, der Erwerbs//akt, die Erwerbs//besteuerung, die Erwerbs//fähigkeit, die Erwerbs//quelle, die Erwerbs//steuer; ver//packen, die Verpack//ung, das Verpackungs//gewicht, das Verpackungs//mittel, das Verpackungs//mittellager; zer//legen, die Zerleg//ung, der Zerlegungs//beschied; ent//binden, die Entbind//ung, die Entbindungs//beihilfe; emp//fangen, der Emp//fang. Умовний знак // – дві паралельні косі лінії, застосовується для виявлення і репрезентації архітекtonіки твірних, похідних основ (суфіксальних і префіксальних) і складних економічних термінів тільки один раз, так як основи похідних і складних слів складаються, як за правило, із двох максимальних безпосередньо-складових компонентів: 1) префікса і твірної основи; 2) твірної основи і суфікса; 3) двох твірних основ складних слів. Умовний знак // – застосовується двічі, для визначення і репрезентації двох максимальних безпосередньо-складових компонентів. Наприклад, для репрезентації префікса і суфікса основ префіксально-суфіксального типу, які приєдналися до твірної основи одночасно: *be//fried//iden* (*be + fried(en) + ig/en*), *be//fest//igen* (*be + fest + igen*), *be//seit//igen* (*be + seit(e) + ig/en*), *be//rücksicht//igen* (*be + rücksicht + igen*), *be//sicht//igen* (*be + sicht + igen*), *be//tät//igen* (*be + tät + igen*), *be//teil//igen* (*be + teil + ig/en*), *be//nöt//ig/en*), *be//schäd//igen* (*be + schäd + ig/en*). Твірні основи подібних дієслів є іменниками, наприклад: *der Frieden, die Seite, die Rücksicht, die Sicht (siehe/en), die Tat, der Teil, die Not, der Schaden*) або прикметники наприклад: *fest*. Умовний знак // – використовується двічі біля основ дієслів, які являють собою конверсію стійких словосполучень, наприклад: *in//betrieb//nehmen* (*in Betrieb nehmen*). Умовний знак / – одна коса лінія вказує на другу ступінь членування твірних, похідних і складних основ слів на наступні максимальні структурно-семантичні безпосередньо-складові компоненти. Умовний знак / – використовується в тих випадках, коли перші безпосередньо-складові компоненти є не кореневими, а є похідними або складними основами.

Наведемо приклади другої ступені членування похідних і складних слів на їх наступні максимальні безпосередньо-складові компоненти. Для наочності використовуємо в подальшому ті похідні та складні слова, на яких ми вже показали відсікання перших двох максимальних безпосередньо-складових компонентів за допомогою умовних знаків // – дві паралельні лінії: *be//stell/en, die Be//stell//ung, der Be//stell//er, die Be//stell//frist, das Be//stell//gut, der Be//stell//katalog; be//treib/en, der Be//triebs//ab//rech//ungs//bogen, der Be//triebs//abschnitt, die Be//triebs//abteilung, die Be//triebs//analyse, die Be//triebs//anlagen, die Be//triebs//anteile; ge//brauch/en, die Ge//brauchs//abnahme, die Ge//brauchs//anweisung, die Ge//brauchs//dauer, die Ge//brauchs//güter, das Ge//brauchs//muster; er//werb/en, der Er//werb//er, der Er//werbs//akt, die Er//werbs//besteuerung, die Er//werbs//fähigkeit, die Er//werbs//quelle, die Er//werbs//steuer; ver//pack/en, die Ver//pack//ung, das Ver//packungs//gewicht, das Ver//packungs//mittel, das Ver//packungs//mittellager; zer//leg/en, die Zer//leg//ung, der Zer//legungs//beschied; ent//bind/en, die Ent//bind//ung, die Ent//bindungs//beihilfe; emp//fangen*. Двічі в одному похідному або складному слові застосовується умовний знак / – одна коса лінія в тих випадках, якщо похідна або складна основа терміну являє по своїй структурі поєднання двох основ – безпосередньо-складових компонентів. Наприклад, в складних термінах: *die Erkund//ungs//forsch//ung, die Vermarkt//ungs//station, die Abnutz//ungs//fest//igkeit*, де в першому безпосередньо-складовому компоненті, на другій ступені членування репрезентується суфікс -ung, а в другому безпосередньо-складовому компоненті суфікси -igkeit, -tion, -ung.

Із наведених прикладів використання системи умовних знаків, для виявлення і репрезентації архітекtonіки твірних основ, похідних та складних основ слів і термінів можна зробити **висновки** про те, що словотвірна структура німецьких твірних основ, основ похідних і складних термінів як правило, двох або трьохступенева. За допомогою цієї системи умовних знаків можливо виявити і репрезентувати архітекtonіку основ слів всіх структурних типів.

Література

- Блях И. С. *Немецко-русский экономический словарь* / И. С. Блях, Л. Т. Багма. – М.: Изд-во „Русский язык“, 1981. – 664 с. *Большой немецко-русский словарь: Около 18000 лексических единиц: В 3-х т.* / Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, М. Я. Цвиллинг. – 7-е изд., стереотип. – М.: Русский язык, 2001. – 760 с. *Большой немецко-русский экономический словарь: Около 50000 терминов* / под ред. Ю. И. Куколева. – 2-е изд., стереотип. – М.: РУССО, 2004. – 928 с. *Степанова М. Д.* Теоретические основы словообразования в немецком языке / М. Д. Степанова, В. Фляйшер. – М.: Высшая школа, 1984. – 264 с. *Grosses Ökonomisches Wörterbuch. Russisch-deutsch* / [von G. Möchel]. – Berlin: Verlag „Die Wirtschaft“, 1983. – 576 с.